



**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1953**



FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1953

Redaktion:

ANDREAS LINDBLOM · GÖSTA BERG · ERIK ANDRÉN

Redaktör: Erik Andrén

Omslagsbilden visar en statyett av Gustav II Adolf, utförd i silver och emaljarbete (höjd 245 mm). Kompletterad med ett servisglas bildar den en dryckespokal av en för 1600-talet typisk art. Statyetten, som närmare behandlas på sid. 189, är en gåva av Nordiska museets vänner (inv.-nr 245 487).

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1953

Djuptrycksplanser från Nordisk Rotogravyr

FYRA GUSTAV ADOLFSMINNEN

Till fjolårets värdefulla gåvor från Nordiska museets vänner hör en liten grupp Gustav II Adolfsminnen, vilka lämna en intressant belysning av samtidens måttlösa dyrkan av hjältekonungen. Gåvan är så mycket mer välkommen eftersom föremålen tidigare varit i utländsk ägo. De härstammar från en samling tillhörande Sveriges förutvarande konsul i Weissenfels Otto Link, som numera är bosatt i Aue, Westfalen.

Främst bör den egenartade statyett nämnas som pryder omslaget till denna årsbok. Själva figuren är ganska klumpigt gjuten i mässing och uppenbarligen en serieartikel, ehuru vackert ciseleverad och målad. Icke mindre än tre repliker i svensk ägo är också kända. Dessa står emellertid alla på enkla postament som icke alls kan konkurrera med denna statyetts monumentalt martialiska underlag. Den praktfulla silvertrumman ger också genom sin märkliga inskription museets förvärv en alldeles speciell och rikare innebörd. Där står på tidstypiskt, burleskt soldatspråk: ALLER TAMBOVRS VND MVSQVETIRER RIEREN SO DIE TRVMEL AVF DEM BAVCH — Trumslagare och musketörer, Rören trumman på magen! Underförstått är uppenbarligen att trumvirvlarna skall ackompanjera den skål som kungen utbringar. Detta är nämligen den angenäma sysselsättning som Gustav Adolf här ägnar sig åt. Med en liten skruv under den egendomliga balusterformade pjäs som han håller i sin lyftade hand, kan man bringa de tre rörliga griparmarna att fatta kring foten på ett glas. Flerfaldiga exempel på likartade föremål inom det samtida holländska stillebenmåleriet visar att just detta är den egendomliga mekanismens uppgift. Intresset för kuriositeter, som gärna fick

vara naturalistiska till formen, är karakteristiskt för 1600-talet. Denna pokal eller bordsprydnad som alldeles själv lyfter en skål tillfredsställde helt säkert väl dylika behov.

De övriga föremålen är mindre originella men därför kanske också mera allmängiltiga Gustav Adolfsminnen. En vacker, präglad silvermedalj av den icke ovanliga typen med kungens profil på åtsidan och Lejonet från Norden under valspråket DEO ET VICTRICIBUS ARMIS på fränsidan är daterad 1631 och bär den okända signaturen KS. Dess värde ökas betydligt av att den alltjämt hänger i sin tunga halskedja av silver. Så bars dessa medaljer en gång av Gustav II Adolfs officerare och bundsförvanter.

En ännu folkligare souvenirgenre representeras av en lerform med kungens bröstbild i hög relief. Den torde antingen ha ett samband med de mycket spridda vaxpousseringarna eller kanske t. o. m. med tidens allra mest materialistiska hyllningar i skåderätternas och konditorivarornas form, som märkligt nog alltjämt lever kvar i våra dagars Gustav Adolfsbakelser.

Ur konstnärlig synvinkel är utan tvekan den stora silverpokal som avrundar samlingen värdefullast. Dess kuppa omgärdas av åtta parvis ställda dygder och uppbäres av Lejonet från Norden i osedvanligt elegant utförande, marscherande fram över högar av troféer. Locket krönes slutligen av Gustav Adolfs byst. Att denna klenod är ägnad eftermälet och icke hjälten och befriaren medan han ännu var i livet råder det ingen tvekan om. På tungt rimmad vers läser man på lockets insida ett långt sorgeskvåde som daterar den till tiden kort efter den dystra månaden november 1632. Stämplat saknas helt, men överensstämmelsen med en serie Gustav Adolfspokaler av Paul Birckenholtz i Frankfurt am Main hänför pokalen till denna mästare. De övriga pokalerna finns alla i utlandet — till större delen i museal ägo — vilket gör det dubbelt glädjande att detta mästerstycke slutligen hamnat i Gustav II Adolfs hemland.

Bo Lagercrantz